

Skiljaktig mening

Såvitt jag förstått utredningen gäller det anslagsmedel om drygt 8 miljarder och då med Radiotjänst i Kiruna Aktiebolags kostnader om drygt 150 miljoner inbegripna. Till detta kommer kostnader för statligt utredningsväsende, för kommuner, för kronofogdemyndigheter och för domstolar. Vad rör denna länsrätt kan snittkostnaden för ett mål skattas till 5 000 kr. Om det antas att ett mål om teveavgifter kostar 3 000 kr skulle det då gälla ett belopp om i runda tal 600 000 kr under 2004 eller omkring 80 procent av en rådmanslön med till denna fogade sociala avgifter.

Fråga är nu i första rummet om det är försvarligt att ett avgiftssystem bibehålls och detta i synnerhet om det "inom de breda lagren" kan saknas legitimitet för systemet och detta således än mer och allmänt kan komma att anfräta en redan vittrande moral inom befolkningen. Rättens ledamöter – ordinarie som lekmän – är också på det klara med att medelsbehovet i stället bör täckas med statsmedel. I vart fall har jag inte hört något annat.

Såvitt avser enskilda innehåller utredningens förslag inga andra egentliga förändringar än att ett "utvidgat apparatbegrepp införs" med hänsyn till de tekniska landvinningarna. Förslaget innefattar således inga nya regler i syfte att skapa en godtagbar rättssäkerhet. Det kan därför vara av intresse att se hur nuvarande system fungerar. Det får göras utifrån några fingerade exempel som ändå haft sina motsvarigheter i sinnevärlden.

Adam, Bertil och Caesar får alla försörjningsstöd av socialnämnden. Detta beräknas med utgångspunkt i att de betalar teveavgift. Adam har ingen televisionsmottagare. Han vinner medan kommunen förlorar. Bertil har en mottagare och betalar också avgift. Då blir det rätt. Caesar har också en mottagare men betalar ingen avgift. Han vinner medan såväl kommunen som bolaget förlorar.

David har en mottagare men betalar ingen avgift. Bolaget förlorar.

Erik har betalat avgift men flyttat utomlands med sitt pick och pack men utan att tänka på att han måste avanmäla innehavet för den mottagare som han sålt eller tagit med. Han kommer tillbaka efter ett antal år och välkomnas då med en bolagets fordran. Det är bara för honom att snällt betala.

Filip har också betalat avgift men har väckts tidigt en morgon och förpassats ur riket. När det några år senare är dags att återvända väntar även honom en fet räkning.

Gustaf ligger sedan någon tid tillbaka död i sin lägenhet och förbisåg att avanmäla sitt innehav. Dödsboet får betala.

Harald har aldrig haft en tanke på att han som uteliggare måste avanmäla sitt tidigare innehav. När han efter några år kommit på nykter kaluv och fått sina förhållanden någorlunda ordnade är det dags för honom att betala och även för det fall att han tidigare varit i sådant skick att han varit oförmögen att avanmäla.

Ivar har ingen egen mottagare men en hyresgäst försvinner utan att betala samtidigt som han i en garderob glömmer sin mottagare. Ivar skall betala.

Johan flyttar in på ålderdomshemmet men har av senilitet glömt att avanmäla innehavet av mottagaren i den numera försålda stugan. Han skall betala.

Kalle – vi kallar honom det – är flykting från ett afrikanskt land och har det nog så svårt med det svenska språket. Han känner sig också ganska ensam i det nya landet och detta i synnerhet som han saknar televisionsapparat. En dag knackar emellertid en bolagets spion på och gör ett allmänt trevligt intryck. Kalle förstår inte riktigt vad han säger men skriver ändå under den företedda blanketten. Språkförbistringen gör det inte lätt för honom att några månader senare försöka bevisa att han inte hade någon mottagare.

Ludvig får påhälsning av en bolagets spion, skriver inte på blanketten men uppfattas ändå ha en mottagare och registreras också som innehavare av en sådan.

Det står var och en fritt att bedöma om de beskrivna fallen skulle vara värdiga en rättsstat.

Den andra sidan av myntet är den att det kanske är lite så och så vad gäller sanningsenligheten rörande förekommande innehav i ett alltmer manipulativt samhälle. I vart fall torde det allmänna intrycket nog vara att det stundom ljugs nog så friskt i den delen även om länsrätten

ändå måste häva bolagets beslut. Redan detta borde rimligen utgöra ett skäl för att gällande avgiftssystem upphör utan att ersättas av ett nytt.

Vilka handläggningssvårigheter kan då det av utredningen föreslagna systemet leda till? En av dessa pekar utredningen redan ut i sin kommentar till 6 § andra stycket (s. 317). Det får i den delen vidare förmodas att endast mottagare enligt 1 § omfattas av följande uttalande (s. 193):

Avgiftsskyldighet bör inte föreligga om den tekniska utrustningen i kombination med distributionssättet är sådan att hushållet eller företaget inte kan ta emot programutbudet från SVT och UR. En motsvarande avgiftsbefrielse finns idag för den som tar emot sändning via satellit, vilket motiverades med att SVT inte sände via satellit; detta förhållande har nu upphört varför det undantaget bör slopas. Avgiftsfrihet bör gälla under förutsättning att det rör sig om sådana inskränkningar i möjligheten att ta emot utbudet som det enskilda hushållet inte själv kan styra över, t ex genom att ägaren till den fastighet som den enskilde bor i har valt en nätoperatör som i sitt utbud inte erbjuder utbudet från programföretagen och som inte heller omfattas av vidaresändningsplikt (must carry). Om det finns en möjlighet för det enskilda hushållet att tekniskt sett kunna välja bort utbudet från SVT och UR skall dock inte detta medföra att det föreligger ett undantag från avgiftsskyldighet eftersom detta är något som den enskilde kan påverka själv.

Av detta senare uttalande framgår att det förhållandet att programföretagen tar sig ut i etern och på så sätt tränger in i hemmen skulle utgöra ett skäl för att sträcka ut avgiftsskyldigheten. Fastän tidigare uttalanden i konstitutionellt avseende tagit sikte på de markbundna sändningarna anser utredningen vidare att fråga skulle vara om en avgift och ej om en skatt. Ett motsvarande sofistikerat resonemang om avgiftsskyldighet skulle exempelvis också kunna föras vad gäller dem som bor i närheten av Botniabanan. Oberoende av hur det må förhålla sig i den konstitutionella frågan föreligger det dessutom inget författningenligt hinder att täcka programföretagens kostnader med direkta budgetmedel. Redan idag bestämmer riksdagen för övrigt avgifternas storlek.

Skulle programföretagens kostnader täckas av budgetmedel skulle statsskatten behöva höjas och de kommunala kostnaderna i viss mån kunna sänkas. Ett fortsatt försvar för ett avgiftssystem skulle däremot kunna motiveras med att de s k höginkomsttagarna annars skulle få

höjd skatt och med att arbetstillfällena skulle gå förlorade till följd av en avveckling av Radiotjänst i Kiruna Aktieföretag med dess arvoderade fritidsgranskare. Det mest allvarliga med ett avgiftssystem torde emellertid vara den bristande överensstämmelsen med folks rättsuppfattning. Det kunde i den delen vara av intresse med en större enkät där avgiftssystemet med dess konsekvenser ställs mot en budgetreglering med dess konsekvenser.

Lars Höjertz